

10. KARABURUN BİLİM KONGRESİ

1915'TEN KAMP ARMEN'E

NEVZAT ONARAN

2 EYLÜL 2015

GİRİŞ

Kapitalizmin kutsal özel mülkiyettir ve en kutsal sermayedir!
Şahidiyiz...
Amma kutsallıkta her özel mülkiyet eşit değildir!
Bunun da şahidiyiz...
Bir yönüyle **1915'ten bugüne** asırlık geçmiş, kimin özel mülkiyetinin kutsal olduğunun pratiğidir.
Bilinen en son örneklerden biri Kamp Armen'dir...
Bir tarafta TC vatandaşı Ermenilere ait vakfın Kamp Armen'i, öbür tarafta "Babacığım sıfırlayamadım" diyen TC vatandaşına ait TÜRGEV'in mülkleri...
Sistem nazarında hangisinin **daha kutsal** olduğunu sormaya gerek var mı?
Her şey aleni!
Bugün Kamp Armen'de bir avuç Ermeni genç devrimci önderliğinde, birlikte yaşam filizleniyor...
Hrant Dink de, Kamp Armen'in filizlerindendi...
"Davacıyım ey insanlık" başlığıyla kaleme aldığı yazısında Hrant Dink, "Beş yıl süren direnişimize rağmen yenildik... Ne yapalım ki karşımızda devlet vardı... Bizi, yarattığımız uygarlığımızdan attılar" diye haykırıyordu.
"Yine bizi attılar" diyordu Hrant Dink.
Kepçelerin Kamp Armen'i yıkmasına kadar bekledik, sanıyorum bir grup Ermeni hariç, hiç birimizin gündeminde olmadı.
Kepçelerin önünde durmakla başlayan mücadelede, 22 Mayıs ve 26 Haziran 2015'te İstanbul'da iki önemli gösteri yapıldı; atılan sloganlardan biri de şuydu:
"Soykırımın belgesi Kamp Armen!"
Şöyle de söyleniyordu:
"Soykırımın belgesi, Hrant'ın Yetimhanesi!"
Bununla, gaspın sistematik bir devlet politikası olduğuna dikkat çekiliyordu.
İki gösteri çok önemliydi, gasp edilen mülklerin **iadesi ya da tazmini** için iki sokak eylemiydi; bildiğim kadarıyla ilkti.
Bu, asırlık perdenin bir yerlerinden yırtılmasıydı!
Devamı halinde, toplumsal adaleti sağlayabileceğiz!
Nasıl bir **Türk mühendislik projesi inşa ve icra edilmiştir** ki, 1915'te ve sonrasında yapılanı ne insan olarak, ne devrimci, ne de komünist olarak göremedik!
Sadece Ermeni soykırımı değil, Koçgiri, Sason ve Dersim özelinde Kürtlere, mübadele öncesinde Karadeniz ve Anadolu'da sürülen ya da Yunanistan'a kovulan Rumlara ve Ezidi, Süryani, Çingene ve sair halklara ne yapıldığını anlayamadık. Diğer bir deyişle Türk ulus devletini analizdeki ve dolayısıyla mücadeledeki eksikliği aşamadık.
Ermeni ve diğer milletten devrimcilerin mücadelesiyle organik sürekliliği sağlayamadık.
Sosyal-Demokrat Hınçak Partisi önderlerinden Paramaz'ın, Abdülhamid'in 200 bin Ermeniye katlinden iki yıl sonra Van'da 1897'deki yargılanmasında yaptığı savunmada, davasını Kıptiler yani Çingeneler de dâhil diğer milletlerin kendi milleti Ermenilerle eşit koşullarda yaşaması olduğunu açıklayacaktır:

“Bizim istediğimiz eşitlik, biz katı milliyetçi değiliz, bizim talebimiz Ermeni, Türk, Kürt, Alevi, Laz, Ezidi, Süryani, Arap ve Kıptilerle birlikte eşit koşullarda yaşamaktır. Biz devrimci olarak bu hedefe ulaşacağımıza inanıyoruz. Ama Osmanlı devletinin tutumu onu Türkçülüğe götürüyor.”

1897- Paramaz Manifestosu, 2015 Türkiye’si için de aynen geçerlidir!

İnsanlık tarihiyle alay eder gibi, 118 yılda bir arpa boyu yol bile alamamışız!

Paramaz, 19 yoldaşıyla 15 Haziran 1915’te sehpayaya çıktığında “**Yaşasın sosyalizm**” diye haykıracaktır.¹

Bu kadar net!

Yeni bir dünya için yola çıkanların mücadelesinde bir atılım yapamamasında ve fikirsel savrulmalarında, Paramazların programıyla ve mücadelesiyle **organik bağ** kuramamanın önemli bir etkisinin olduğunu düşünmekteyim.

Hatta son yılların bildik meşhur tartışması asker-sivil ikilemindeki tartışmanın, Türk milliyetçiliği ekonomi politiğini anlamayı ve ona karşı mücadele programı oluşturmayı perdelediğini düşünmekteyim. Asker-sivil ikileminin o denli yüzeysel bir analiz olduğunu, **Recep Tayyip Erdoğan özelinden** anlamak mümkündür.

Asker-sivil ikileminde **din ve vicdan özgürlüğü** tartışmasında, bu toprakta yok edilen Hıristiyanlara, Alevilere, Musevilere, Zerdüşlere, Ezidilere veya diğer inanıştan olanlara kıyasla Sünni Müslüman mağduriyetinin öne çıkarılmasını bir tesadüf olarak görmüyorum; çünkü doğrudan **siyasal İslam** desteklenmiştir.

Geçmiş Amerikan Yeşil Kuşak Teorisini ve 1970’ler Türkiye icrasını hatırlayalım!

Türk milliyetçiliği ekonomi politiğini asker-in sivilin etkin konumda uygulanmasının pek önemi yoktur. Nitekim bu ana programda bir değişiklik olmadığı için, demokrasi adına yaşanan dönemler **demokrasi sosu** olmaktan öte bir anlamı olmamıştır. “**Demokratik özerklik istiyoruz**” beyanı, Türk devletinin her türlü şiddetine hedef olmaya gerekçe yapılması boşuna değildir.

Türk milliyetçiliği ekonomi politiğinin pratiğinde, bugünden bir asır öncesine yani **2015’ten 1915’e** giden süreci kısaca hatırlayalım:

40 bin civarında insanın öldüğü 30 yıllık savaş... 2011’de Roboski’nin bombalanması... 2007’de Hrant Dink’in ve Hıristiyan din adamlarının öldürülmesi... 1990’larda köylerin boşaltılması ve milyonlarca Kürdün sürülmesi... 1993’te Sivas yangını... 1980, 12 Eylül imhası... 1970’lerde sivil faşistlerin sokağa salınması: 1977, 1 Mayıs katliamı ve 1978 Maraş imhası... Yine 1970’lerde Hıristiyan ve Musevi vakıf mallarına el konması... 1959-1968’de 12 bin köy adının değiştirilmesi... 1970’lerde İmroz ve 1964’te İstanbul Rumlarının kovulması... (Dört gün sonra yıldönümü) 6-7 Eylül 1955 yağması... 1943’te 33 kurşun... 1942’de Varlık Vergisi vurgunu... 1938’de Dersim Kırımı... 1934’te Trakya Yahudilerinin sürülmesi... Rum sürgünü ve mübadelesi... 1915’te Ermeni Soykırımı...

Bu pratik özelinde Türk milliyetçiliğiyle, faşizm ilişkisinin gereğince değerlendirildiği kanısında değilim!

Asırlık Türkçü pratik ortaya koymaktadır ki, 1915’lerin İttihat ve Terakki’sinden 1920-1930’ların CHP’sine ya da 1950’lerin DP’sine veyahut bugünün AKP’sine ana programın icrasında bir devamlılık vardır, esasta milim şaşma olmamıştır.

Bunun için, AKP’ye Osmanlıcı değil, İttihatçı denmesi daha doğrudur!

Programın temel amacı, **milleten Türk ve dinen Sünni Müslüman** olmayanın demografik ve ekonomik yapıdan tasfiyesidir.

Bu, Türk milliyetçiliği ekonomi politiğidir.

¹ Kadir Akın, *Ermeni Devrimci Paramaz*, Dipnot Yayınları, 2. baskı, Ankara-2015, sf. 57, 217.

1915'LERDE TEMELLENDİRİLDİ

Türk milliyetçiliği ekonomi politikası, öncesi de var, ama esas olarak 1915'lerde temellendirildi.

İttihatçı hükümet, emperyalist kamplaşmada Almanya'ya 'evet' demek zorunda kalmadı, tercih etti. 19. yüzyıl sonundan itibaren Almanya ile kurulan askeri ve ekonomik ilişki nihayetinde, böyle bir ittifak antlaşması normaldi. Hemen seferberlik ilân edildi; şunu da belirteyim ki, seferberlik ilânının o günkü sistem içerisinde resmi bir evrakı yoktur, sadece Harbiye Nazırı Enver'in emri vardır.

Seferberlikle Ermeniler de dahil Osmanlı tebaasından 20-45 yaşındaki tüm erkekler askere alındı. Ermeni askerler önce silahsızlandırıldı, sonra amele taburlarında çalıştırıldı.

İttifak Antlaşmasıyla İttihatçı hükümet Osmanlı ordusunu Alman generaline² ve maliyesini de Alman markına teslim etti. **Maliye Nazırı Cavit**, 1918 Martına kadarki dönemde savaşın Osmanlıya maliyetinin 225 milyon lira olduğunu ve bunun 201,2 milyon lirasının dış borçla finanse edildiğini açıkladı. 201,2 milyonluk dış borcun 2 milyonu Avusturya'dan kalan da Almanya'dan alınmıştı. Harp öncesi dış borç 155 milyon liraydı.³

İttihatçı hükümet böylesi bir finansman ortamında harbe girdiği için Almanya planında rol olmaya çalıştı. Almanya Rusya'ya savaş açtı ve planını icraya başladı; İttihatçı hükümet de plandaki rolüne göre görev üstlendi. Herkesin olmaz dediğine Almanya gazıyla havaya giren, kendini Napolyon sanan ve bunu belirtmekten kaçınmayan **Enver, Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili** olarak cepheye gitti ve 3. Ordu komutasını alarak, birliklerine Rusya'ya saldırı emrini verdi. Sonuç hüsrandı.

Şarkın kapısını Rusya'ya açan Enver, nefesi İstanbul'da aldı.

Sarıkamış hüsrânını, Tarık Zafer Tunaya, şöyle değerlendirmiştir:

“İttihatçıları, ağır bir düş kırıklığına uğratmıştır... ”

Yenilgi, Turancı ve İslâmcı rüyaları suya düşürmüştür.⁴

Tarih 1915, Ocak ayının ilk yarısı.

Mayıs ayına kadar geçen dönemde Zeytun ve Van özeline girmeden söyleyeceğim şu ki, İttihatçı hükümetin **Talât ve Enver'in koordinesinde** hazırladığı Ermenileri imha planı icrasına başlandı. Bu, sadece 1915 ilk yarısındaki gelişmelerle değerlendirilecek bir konu olmayıp, öncesi de vardı.

Dört noktaya dikkat çekeceğim:

1- 1908 Devrimi ve sonrasında özellikle darbeyle iktidara tamamen hâkim olduğu 1913 Ocak'tan itibaren İttihat ve Terakki ile Ermeni Devrimci Federasyonu (Taşnaksutyun) arasındaki müzakere hayli sıkıntılı geçti, anlaşma sağlanamadı.

Bu yıllarda çözüme kavuşturulmayan **Osmanlı'nın milli meselesi daha da katmerleşti**; böylece devrimin önüne barikat kuruldu.

2- İttihatçı hükümet,⁸ Şubat 1914 tarihli Ermeni İslahat Planını imzaladı, ama gereğini yapmadı. 1914 Haziran ayında, Talât ile Taşnaksutyun'dan Armen Garo'nun görüşmesinden⁵ çıkan sonuç: **İpler kopmuştu.**

² General Fahri Belen, *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi 1914 Yılı Hareketleri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1964, 47-48; İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922, Balkan-Birinci Dünya ve İstiklâl Harbi*, Atatürk KDTYK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1993, sf. 53, 64; Kâzım Karabekir, *Birinci Cihan Harbine Nasıl Girdik?*, cilt: 2, 5. baskı, Emre Yayınları, İstanbul-2000, sf. 281-282; Liman Von Sanders, *Türkiye'de Beş Yıl*, Hazırlayan: Resul Bozyel, Kesit Yayınları, İstanbul-2006, sf. 31-48.

³ Maliye Nazırı Cavit'in açıklaması, *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, devre: 3 içtimai sene: 4, cilt: 2, 21 Şubat 1334 (1918) tarihli oturum, TBMM Basımevi, Ankara-1991, sf. 424-426 ve *Meclisi Âyan Zabıt Ceridesi*, devre: 3, içtimai sene: 4, cilt: 1, 2 Mart 1334 (1918) tarihli oturum, TBMM Basımevi, Ankara-1990, sf. 527-533, 540.

⁴ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi*, cilt: 3, İletişim Yayınları, İstanbul-2000, sf. 617-618.

101 yıl sonra 2009-2015 görüşme sürecinde, **1908-1914'ü hatırlayarak, umarım 'tarih tekerrür etmez' diyordum**, ama Tayyip'in, Talât'tan farklı olacağını da düşünmüyordum!

3- 1914'ün ilk yarısında İttihatçı hükümet operasyonu ile Marmara-Ege'de 200 bin civarında Rum Yunanistan'a kovuldu.⁶

4- İttihatçı hükümet, Osmanlı'nın çoklu kimliğine karşı dinsel Müslüman görünümü öne çıkarıyor olsa da esasta **Türkçü** ve ülke yönetiminde yerel oluşuma karşı **merkeziyetçi** politikayı esas aldı. Bununla, 1908 devrimi tamamen tasfiye edildi.

İttihatçı hükümet, 1914'ün ikinci yarısında harbe fiilen girmesiyle birlikte Ermeni milletinin önder konumundaki insanları özel takip gibi uygulamasıyla devreye soktuğu plana, Sarıkamış yenilgisinin ardından 1915 başında Zeytun sürgünüyle daha da işlerlik kazandırdı.

Nisanda planın yeni bir aşamasına geçildi. Dâhiliye Nazırı Talât'ın 14 vilayet ve 10 sancağa gönderdiği **24 Nisan 1915 tarihli emriyle**, Ermeni milletinin politikacı, aydın, gazeteci gibi tüm önderleri tutuklandı, sürüldü ve öldürüldü. Bu telgraf emrine göre sadece İstanbul'dan sürülen 250 kişiden sağ kalan sadece 76'ydı.⁷

Ardından Rusya'nın şarkta ilerlediği sırada, Ermeni sürgünü fiilen başlatıldı ve 27 Mayıs 1915 tarihli Tehcir Kanunu ile 30 Mayıs 1915 tarihli İttihatçı hükümet kararı gibi resmi hazırlık da, sonradan yapıldı.

İttihatçı hükümetin planında ifade edildiği biçimiyle milletin **'hıyanet'** etmiş Ermeniler⁸, iç düşmandı.

Ara notu olarak söyleyebilirim ki, **1938 Dersim'inde de** böyle bir durum vardır: Dersimli Kürt Aleviler devletin iç düşmanıdır. Plan bu şekilde oluşturulmuş ve icra edilmiştir.

1915 ve sonrası savaş dönemi, harici harbin yanı sıra dâhili harbin de yaşandığı yıllardı. İç düşman görülen Ermenilerle diğer Anadolu halkları, dâhili harbin kurbanıydı.

Dâhili harbin başlatıldığı 1915'in ikinci yarısında, Ermeniler toprak istiyor diye can ve mal güvenliğini imha eden İttihatçı hükümet, Almanya'nın isteğiyle Almanya-Avusturya-Osmanlı safında savaşması karşılığında Osmanlı toprağı Dimetoka'yı **Bulgaristan'a hibe etmekte** beis görmeyecektir.⁹

Dâhili harbin iki temel kanunu vardı. Bunların biri **can güvenliğini** yok eden 27 Mayıs 1915 tarihli Tehcir Kanunu diğeri de **mal güvenliğini** yok eden 26 Eylül 1915 tarihli Tasfiye Kanunudur.

Tasfiye Kanunu'na karşı tek eleştirel ses, İttihatçıların Paris'teki önderi ve sonradan tasfiye edilen **Ahmet Rıza**'dan geldi. Kanunun iki aylık icraatıyla ilgili Ahmet Rıza, 13.12.1915'te **Âyan**'daki konuşmasında Ermeni mallarının yağmalandığını söylemiştir.¹⁰

⁵ *Osmanlı Bankası, Armen Garo'nun Anıları*, çeviren: Attila Tuygan, Belge Yayınları, İstanbul-2009, sf. 200-211.

⁶ *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, devre: 3 içtimai sene: 1, cilt: 1, 23.6.1330 (6.7.1914) tarihli oturum, TBMM Basımevi, Ankara-1991, sf. 606-614; Emmanuil Emmanuilidis, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yılları*, Türkçesi: Niko Çanakçıoğlu, Belge Yayınları, İstanbul-2014, sf. 51-52, 152-155; Halil Menteşe'nin Anıları, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul-1986, sf. 166,235; Celâl Bayar, *Ben De Yazdım, Millî Mücadeleye Gidiş*, cilt: 5, Sabah Gazetesi Kitapları, İstanbul-1997, sf. 100-124; Murat Bardakçı, *Talât Paşa'nın Evrak-ı Metrûkesi*, Everest Yayınları, 1. baskı, İstanbul-2008, sf. 78-79.

⁷ BOA, DH.ŞFR, 52/96, 97 ve 98, 11 Nisan 1331 (24 Nisan 1915) tarihli şifre; Nesim Ovadya İzrail, *24 Nisan 1915, İstanbul, Çankırı, Ayaş Ankara*, 2. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul-2014.

⁸ *Ermeni Komitelerinin A'mâl ve Harekât-ı İhtilâliyyesi, İ'lân-ı Meşrutîyyet'den Evvel ve Sonra*, Matbaa-i Orhahiyye, İstanbul-1332(1916), Hazırlayan: H. Erdoğan Cengiz, Başbakanlık Basımevi, Ankara-1983, sf. 12.

⁹ Hibe edilen toprağın haritası için bakınız, 23.8.1339 [1923] ve 340 sayılı Lozan Sulh Muahednamesinin Kabulüne Dair Kanunlar, *DÜSTUR*, 3. Tertip, cilt: 5, İstanbul-1931, sf. 13-324, ek harita; *Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi*, devre: 3, içtimai senesi: 5, cilt: 1, 2 Kasım ve 23 Kasım 1918 tarihli oturum, TBMM Basımevi, Ankara-1992, sf. 109, 285-286.

¹⁰ *MAZC*, devre: III, içtimai senesi: 2, cilt: 1, 30 Teşrinisani 1331 (13 Aralık 1915) tarihli oturum, TBMM Basımevi, Ankara-1990, sf. 134.

Tasfiye Kanunu dışında, mülkiyetin Türkleştirilmesi açısından bu dönemin iki önemli resmi kaynağı daha vardır: Bunlardan biri, 30 Mayıs 1915 tarihli İttihatçı hükümet kararı ve diğeri de 10 Haziran 1915 tarihli talimatnamedir.¹¹

Bu üç resmi kaynağın ortak özelliği, başta Ermeniler olmak üzere diğer milletten **sürülen insanları mülksüzleştirilmesi** ve bu mülklerin Müslüman-Türk'e transfer edilmesidir.

Gasp edilen mülklere, **emvâli metruke** denildi; ama yanlıştı. Emvâli metruke 'sahibi bilinmeyen mal' demektir; ama mülkiyetin Türkleştirilmesi sürecinde emvâli metruke, sahibinin tasarruf yetkisi devlet eliyle yok edilen mülklerdi ve bunun için, mevzuatta emvâli metruke denilen mülklerin sahibiyle ilgili kayıttan hep bahsedilmiştir.

Üç resmi kaynağın en önemlisi, 26 Eylül 1915 tarihli Tasfiye Kanunudur; çünkü dar anlamda mülkiyeti ve geniş anlamda ekonomiyi Türkleştirmenin temel kanunudur.

Kanunun tam adı: *17 Zilkâde 1333 ve 13 Eylül 1331 (26 Eylül 1915) tarihli 14 Mayıs 1331 (27 Mayıs 1915) Tarihli Kanunu Muvakkat Mucibince Âher Mahallere Nakledilen Eşhasın Emvâl, Düyün ve Matlubatı Metrukesi Hakkında Kanunu Muvakkat*¹²

Tasfiye Kanunu ve 8 Kasım 1915 tarihli nizamnamenin **temel özelliği** şunlardır:

- 1- Sürülenin mülküne emvâli metruke denilecektir.
- 2- Sürülenin mülkü **Hazine adına** kaydedilecektir.
- 3- Sürülenin mülkü, alacağı ve borcuyla birlikte **tasfiye** edilecektir.
- 4- Tasfiye işleminden kalan para, sürülen adına **emaneten** Mal Sandığına yatırılacaktır.
- 5- Tasfiye işlemi **Tasfiye Komisyonu** ile yapılacaktır.

Bu kanun sadece Ermenilerin değil, sürülen kim varsa Rumlar da dâhil, hepsinin mülkünün tasfiyesi yani Türkleştirilmesi amacıyla uygulanmıştır.

Bu kanunun 1920'lere kadarki icraatıyla yapılan şeydu:

- 1- Mülkler sahipsiz bıraktırdı.
- 2- Yağmalandı.
- 3- Tapu delindi.

Osmanlı'nın harpte yenilmesi ve diplomatik ilişkiler sonucunda önce sürgün edilenlerin dönmesi 18 Aralık 1918 tarihli kararnameyle sağlandı ve ardından 8 Ocak 1920 tarihli kararnameyle¹³ de, tasfiye sistemini var eden 26 Eylül 1915 tarihli kanun ve 8 Kasım 1915 tarihli nizamname yürürlükten kaldırıldı. Böylece İttihatçı sisteme son verildi.

1920'LERDE YAPISALLAŞTIRILDI

İttihatçı sisteme kararnameyle son verilse de, 1915'lerde temellendirilen ekonomi politiğın daha da derinleştirildiği yıllardı, 1920'ler ve sonrası.

İzmir işgalden kurtarıldıktan beş gün sonra 14 Eylül 1922'de Büyük Millet Meclisi kararıyla¹⁴ 8 Ocak 1920 tarihli kararname ilga edildi ve bununla İttihatçı sisteme dönüş kapısı aralandı.

Eksiklik, 15 Nisan 1923 tarih ve 333 sayılı kanunla¹⁵ giderildi ve bu kanunun temel özelliği şeydu:

1- 26 Eylül 1915 tarihli Tasfiye Kanunu yeniden düzenlendi. Böylece **tasfiye sistemi** yeniden yapılandırıldı.

¹¹ BOA, MV, 198/24, aktaran, *Osmanlı Belgelerinde Ermenilerin Sevk ve İskânı, 1878-1920*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara-2007, sf. 155-157, 689-690; Genelkurmay ATASE, *Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri, 1914-1918*, cilt: 1, Genelkurmay Basımevi, Ankara-2005, sf. 139-142, 433-438.

¹² *Takvim-i Vekayi*, 14 Eylül 1331, No: 2303'ten aktaran, *DÜSTUR*, Tertib-i Sanî (2. Tertip), cilt: 7, 1 Teşrin-i Sani 1330-31 Teşrin-i Evvel 1331, Dersaadet-1336, sf. 737-740.

¹³ *DÜSTUR*, 2. Tertip, cilt: 11, İstanbul-1928, sf. 553-561.

¹⁴ 284 sayılı karar, *DÜSTUR*, 3. Tertip, cilt: 3, 2. basılış, Ankara-1953, sf. 82.

¹⁵ *DÜSTUR*, 3. Tertip, cilt: 4, 8 Mart 1339-29 Temmuz 1339, 2. basılış, Ankara-1953, sf. 65-67.

2- Mülksüzleştirme kapsamı genişletildi (madde 6): 26 Eylül 1915 tarihli kanunundaki ‘sürülen’e ek olarak,

- Tagayyüp eşhasın (kaybolan kişilerin)
- Müfarekat eşhasın (ayrılan kişilerin)
- Memaliki ecnebiye firar eden eşhasın
- İstanbul ve mülhakatına firar eden eşhasın

mülkleri de emvâli metruke kapsamına alındı. Böylece sahibi başında olmayan her mülke, **devletin el koyması gerekçesi** oluşturuldu.

Bu kanun 8 Kasım 1988’e kadar yürürlükte kaldı.¹⁶

1915’lerden itibaren emvâli metruke olarak nitelendirilen mülkler, 1920’lerde çıkarılan kanunlarla, yerel ahaliye, muhacire, mübadile, devlet kurumuna ya dağıtıldı ya da satıldı veya kapanın elinde kaldı.¹⁷ Hatta emaneten Mal Sandığına biriken paralar da, Türkiye bütçesine aktarıldı, 24.5.1928 tarih ve 1349 nolu kanunla.

Mülkiyetin transferi kanunlarından biri de, 31 Mayıs 1926 tarih ve 882 no’lu kanundur. Bununla dışarıda öldürülen Talât, Cemal ya da ya da idam edilen Boğazlıyan Kaymakamı Kemal gibi 12 İttihatçının ailesine 20 bin lira değerinde Ermeni malı verildi.¹⁸

Tasfiye sonrası kalan paranın sahibine verilmesi amacıyla emaneten Mal Sandığına bırakılması hükmü gereği, bu paranın düşük düzeyde olması hedeflenmiş olmalı ki, bu mülklerin 13 Mart 1926 tarihli ve 781 no’lu kanunla **1915’deki kayıtlı değerinden satılması** öngörüldü. Oysa 1915-1926 döneminde fiyatların 12,4 misli arttığı¹⁹ dikkate alınır, bu gerçek niyeti daha net ortaya koymaktadır.

Mülkün transferi sonrasında en önemli konu tapulamaydı. Tapulama işlemi **24 Mayıs 1928 tarih ve 1331 sayılı kanunla**²⁰ yapıldı, zilyetlik konusu mülkler de Medeni Kanuna göre halledildi.

Hatta tapu kayıtlarında da temizliğe gidildi; 2 Haziran 1929 tarih ve 1515 sayılı Tapu Kayıtlarından Hukuki Kıymetlerini Kaybetmiş Olanların Tasfiyesine Dair Kanun yürürlüğe kondu.

Daha sonrasında kayıtlardaki tasfiye yeterli olamamış ki, AKP döneminde tapu kayıtlarını gizleme emri de verildi, MGK tarafından.²¹

1915’te 1930’lara özetle; Sahipsiz bırakılan veya kanunla öyle kabul edilen mülkler ve bunların transferi ve tapulandırılması bakımından **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e bir devamlılık** vardır. Sistem esas olarak Cumhuriyetle detaylandırılmış ve oluşturulan hukukuyla kalıcılaştırılmıştır.

İMHAİN EKONOMİ POLİTİĞİ

1915’ten 2015’e asırlık geçmişi özetliyorum:

1- **Soykırımın ekonomi politikasını** Ermenilerin toprağından-yurdundan kopartılması, mülküne el konması ve tarihsel/kültürel varlığının yok edilmesi olarak tanımlıyorum.

¹⁶ 27.10.1988 tarih ve 3488 sayılı kanun, *Resmi Gazete*, 8.11.1988, no: 19983, sf. 6.

¹⁷ Taner Akçam, ‘*Ermeni Meselesi Hallolunmuştur*’, 3. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul-2008, sf. 222-236; Nevzat Onaran, *Osmanlı’da Ermeni ve Rum Mallarının Türkleştirilmesi (1914-1919)*, *Emvâl-i Metrûkenin Tasfiyesi-I*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul-2013, sf. 353-367; Nevzat Onaran, *Cumhuriyet’te Ermeni ve Rum Mallarının Türkleştirilmesi (1920-1930)*, *Emvâl-i Metrûkenin Tasfiyesi-II*, Evrensel Basım Yayın, İstanbul-2013, sf. 402-463.

¹⁸ *DÜSTUR*, 3. tertip, cilt: 7, 2. tabı, Ankara-1944, sf. 1439; *Resmi Ceride*, 27 Haziran 1926 ve sayı: 405.

¹⁹ *DÜSTUR*, 3. tertip, cilt: 7, 2. tabı, Ankara-1944, sf. 655-657; *Resmi Ceride*, 29 Mart 1926 ve no: 334; Şevket Pamuk, *İstanbul ve Diğer Kentlerde 500 Yıllık Fiyatlar ve Ücretler*, 1469-1998, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara-2000, sf. 22.

²⁰ *DÜSTUR*, 3. Tertip, cilt: 9, 2. baskı, Ankara-1948, sf. 732-734; *Resmi Gazete*, 30.5.1928, no: 902.

²¹ MGK Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Daire Başkanı Tuğgeneral Tayyar Elmas, 26 Ağustos 2005 tarihli yazısı, *Hürriyet*, 19 Eylül 2006, sf. 1, 24.

Öylesine yağma yaşanmıştır ki, bugün tapulu özel mülk kiliseler ilânla satılığa çıkarılmaktadır.

2- Anadolu Hıristiyanlardan temizlendi. 1914 Osmanlı nüfus verilerine²² göre bugünkü TC sınırlarında **yüzde 20**'ye yaklaşan Hıristiyan, Musevi payı, Ermeni soykırımı ve Rum mübadelesiyle 1927'de yüzde 2,8'e geriledi²³ ve bugün tahminen binde 1.

1927'deki nüfus payı bile korunsaydı, bugün 78 milyonda yaklaşık 2,2 milyon Hıristiyan ve Musevi olacaktı, ama bu rakam sistematik tasfiyeyle 100 bin!

Bugün, büyük hazla söylenen “Memleketin **yüzde 99'u Müslüman**” ifadesi, aslında imhayı ve kırımını onaylamaktır; bir yönüyle de zorla Müslümanlaştırılmış kitleyle alay etmektir.

3- Sadece demografik yapıdan değil, mülkiyet transferiyle ekonomiden de tasfiye edildiler; bu, birbiriyle **organize bir devlet faaliyeti**di. Ekonomiden tasfiye geniş anlamda olup, 1914-1915'lerde Müslüman-Türk'ün yüzde 15'lerde olan payı 1930'larda yüzde 80'lere ve oradan bugüne yüzde 100'e ulaştı.²⁴

Bu anlamda Türk burjuvazisinin sermaye birikiminin kaynağı, Ermeni ve Rum sermayedarının birikimidir. Belki de bunun için **Türk sermayedarlar** sırtını Ankara'ya dayamayı pek seviyor ve belki de bunun için bugün küresel bir marka yok, sanayileşmede tartışmaktan öteye geçilemiyor.

SONUÇ YERİNE: KAMP ARMEN İADE EDİLMELİ

Ekonomide ve demografik yapıda tasfiyenin bir örneğidir, Kamp Armen.

Mülsüzleştirme süreci, TC tapu kayıtlarının geçersiz kılınması ve Anadolu'da serpiştirilmiş vaziyette yaşayan Hıristiyanların önce kazalara oradan vilayetlere ve oradan İstanbul'a ve dünyanın dört bir tarafına savrulmasıyla da, mülk yağmasına devam edildi.

Yağma bugün de kadastro çalışmasıyla, vergilendirmeye ve miras işlemiyle de devam etmektedir.

Sıra, her şeye rağmen İstanbul'da varlığını sürdüren TC vatandaşı Ermeni, Rum, Yahudi ve diğer milletten insanların yönetimindeki vakıfların mülklerine gelmişti.

1935'te çıkarılan Vakıflar Yasasına ve diğer mevzuata göre, vakıflar mülk edinmeye devam etti.

Bunlardan biri de Kamp Armen idi.

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi ve Mektebi Vakfı bugünkü Kamp Armen'in Tuzla'daki arazisini, 15.11.1962'de parasını ödeyerek satın aldı. Kamp binası 8-12 yaşlarındaki çocukların da bizzat çalışmasıyla üç yaz boyunca inşa edildi.²⁵

Emektar çocuklardan biri de Hrant Dink.

Kamp Armen **1500 çocuğun** yuvası oldu!

Balıkli **Rum Hastanesi Vakfıyla** ilgili davada Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 8.5.1974 tarihli kararı²⁶ “... **Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişilerin taşınmaz mal edinmeleri yasaklanmıştır...**” oldu.

Evet, Rum ve Ermeni ve sair milletten olana ‘**yabancı**’ deniyor; ayrımcılık yapıyordu.

²² *Memalik-i Osmaniyenin 1330 (1914) Senesi Nüfus İstatistikisi* (İstanbul-1919), aktaran, Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu (1830-1914)*, Çeviri: Bahar Tırnakçı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul-2003, sf. 208-227.

²³ *Umumi Nüfus Tahriri, Fasikül I*, 28 Teşrinivel 1927, İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara-1929, sf. XVII, LX.

²⁴ Hakkı Nezihi, Oda Tetkikat Şubesi Müdürü, *50 Yıllık Oda Hayatı, 1882-1932*, Sanayii Nefise Matbaası, İstanbul-1932, sf. 28-35; Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945)*, İletişim Yayınları, 5. baskı, İstanbul-2001, sf. 197; Charles Issawi, *The Economic...*, hesaplayan, Murat Koraltürk, *Erken Cumhuriyet Döneminde Ekonominin Türkleştirilmesi*, İletişim Yayınları, İstanbul-2011, sf. 60.

²⁵ Kamp Armen için bakınız, *Nor Zartonk*, sayı: 9, Mayıs-Haziran 2015.

²⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 8.5.1974 tarih ve Esas No: 1971/2/820 ve Karar No: 1974/505.

Yargıtay'ın bu zihniyeti, 2006 yılında da Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurumu raporunda²⁷ ve AKP Hükümeti'nin vakıflardan sorumlu bakanı Mehmet Ali Şahin'in açıklamasında²⁸ aynen tekrarlandı.

1974'teki Yargıtay'ın bu kararın ardından, 1936'da ne kadar mülkü olduğuyla ilgili verdikleri beyanname haricinde kalan yani **1936 sonrasında tüm yasal süreci tamamlayarak edinilen vakıf mülkleri** geri alınmaya başlandı.

Kamp Armen için Vakıflar Genel Müdürlüğü 26.4.1979 tarihinde Kartal 3. Asliye Mahkemesinde dava açtı ve 10.3.1983 tarihli mahkeme kararıyla tapu iptal edildi.

Mülk, 1962 yılında parasını alıp satan kişiye bedelsiz olarak verildi.

Böyle **1410 vakıf mülkü gasp edildi**, AB uyum yasaları çerçevesinde geri verilenin oranı en son rakam yanılmıyorsa yüzde 15'ler civarındaydı.

Konu, zaten bir süredir de gündemde dâhi değil.

1980'ler sonrasında Kamp Armen'in binasını ve arazisini o ona, o da öbürüne sattı ve saire; devlet de resmi işlemleri tamamladı.

İşte budur, Türk adaleti!

Gasp edilen Kamp Armen, Ermeni milletine iade edilmelidir.

Bu mücadeleyi mutlaka kazanmalıyız; iade, Ermeni soykırımıyla yüzleşme ve gasp edilen **mülklerin iadesi ya da tazmini** açısından önemli bir kazanım olacaktır!

²⁷ TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, 6.2.2006 tarih ve 2006/1 no'lu raporu.

²⁸ *Hürriyet*, 15 Mayıs 2006, sf. 27.